

UNIVERZITA KARLOVA PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

POSUDEK VEDOUCÍHO PRÁCE

Téma práce : Ukládání trestů v polské a české právní úpravě

Autor : Urszula Pustówka

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

Oponent: JUDr. Vladimír Pelc, Ph.D.

Rozsah práce: 113 stran

Datum odevzdání práce: září 2021

1. Charakteristika tématu:

Předložená práce provádí rozbor a srovnání vybraných druhů trestů v českém a polském právu: peněžitého trestu, obecně prospěšných prací, trestu odnětí svobody a výjimečného trestu. Jde o výsledek delší badatelské činnosti diplomantky, která je rodilou mluvčí polštiny a během magisterského studia se souběžně seznamovala s oběma právními řády.

Práce Urszuly Pustówky imponuje pečlivostí výkladu a detailní znalostí polského práva, kterou si autorka osvojila opakovanými studijními pobyty na právnické fakultě ve Vratislavi i pracovní stáží v Polsku. Takto na vysoké úrovni zvládnuté srovnávací studie v češtině v současnosti prakticky nevycházejí. Dvojnásob to platí o českých zpracováních institutů polského trestního práva. Většina právních komparatistů se totiž orientuje na západní právní systémy nebo na německy mluvící oblast. Přehlíží se množství juristické literatury a rozsah aplikační praxe ve 40 milionovém Polsku, ale také zvláštní ráz podnětů, které je lze z této oblasti načerpat. Jde především o slovanský charakter jazyka, který ovlivňuje právní myšlení a způsob výkladu. Přitažlivost polského systému trestních sankcí pro komparaci spočívá v mimo jiné v tom, že i přes značnou blízkost obsahuje řadu překvapivých odlišností, ba dokonce i zvláštností (v porovnání s ČR i v evropském kontextu).

2. Hodnocení po formální a obsahové stránce:

Formální a systematické členění předložené práce odpovídá standardům odborné monografie a je dáno již povahou zvolené právně komparativní metody. Autorka postupuje logicky a přehledně od všeobecného nástinu pojetí trestních sankcí v ČR a Polsku, aby se posléze soustředila na srovnání několika institutů. Autorka svým výkladem sleduje především poučení českého odborného čtenáře o právních poměrech v Polsku – práce je tedy především deskriptivně a pozitivisticky zaměřená. Současně však autorka metodou komparace odkrývá širší souvislosti a hledá pro českou úpravu inspirace de lege ferenda.

Autorka poukazuje na zásadní odlišnost polského práva v tom, že kromě ekvivalentů českých trestů a ochranných opatření zná také zvláštní druh sankce, označovaný jako „trestní prostředek“ (šrodek karny). Jde o trialismus sankcí, pro české prostředí nezvyklý. Právě pod kategorií trestních prostředků spadají některé alternativní tresty, jimiž se autorka v práci

zabývá. Diplomantka dobře zvládla obecnou teorii trestání, při jejímž výkladu se opírá o české i polské autory. Za kladný rys předložené práce považují uvážlivou volbu autorky, jak široce vykládat pojmy a instituty polského práva. Např. pojmové odlišnosti z oblasti podmínek trestní odpovědnosti řeší jen tam, kde je to pro pochopení výkladu o sankcích nezbytné. Autorce nelze vytýkat snahu o přehlednost a potřebu citovat delší ustanovení polského trestního zákoníku. Tato deskriptivní metoda vede autorku k tomu, že podrobně upozorňuje i na různé novelizace dotčených ustanovení z poslední doby.

Autorka srovnává český a polský systém trestů, kde zaznamenává překvapivé rozdíly v tom, co je pojímáno jako samostatný druh trestu. Řada sankcí v Polsku spadá pod tzv. trestní prostředky, jindy je samostatným druhem sankce některé z opatření ukládaných v ČR podle § 48 TZ nebo § 88k TR. Polské trestní právo zná např. institut uveřejnění rozsudku ukládaný fyzickým osobám (srov. u nás § 15 odst. 1 písm. i/ TOPO). Zvláštním druhem trestního prostředku je Polsku také tzv. peněžité plnění, které spočívá v poukázání určité peněžní částky Fondu pomoci poškozeným a postpenitenciární pomoci. Diplomantka dále upozorňuje na to, že český trest obecně prospěšných prací je v polském zákoně upraven jakožto jeden z obsahových prvků trestu omezení svobody. Podobně polské právo nezná domácí vězení jako samostatný druh trestu. Poměrně detailně autorka porovnává také český systém ochranných opatření a tzv. zabezpečujících prostředků v Polsku.

Za velmi zdařilé považují pojednání věnované peněžitému trestu a tzv. grzywně. Autorka podrobně seznamuje s vývojem úpravy těchto trestů v obou jurisdikcích. Porovnává např. vývoj možnosti výkon peněžitého trestu podmíněně odložit. Česko- polské srovnání je cenné vzhledem k problémům, jež jsou pro výkon tohoto trestu typické (nedobytnost). Polské právo zná mimořádné zpřísnění tohoto druhu trestu. Autorka považuje českou úpravu za vyspělejší v tom směru, že lépe umožňuje zohlednit majetkové poměry pachatele. I polská úprava zná ovšem vyměňování trestu pomocí denních pokut. Diplomantka podrobnými příklady ilustruje postup při ukládání tohoto trestu, zabývá se jeho ukládáním právníkům osobám a možnostmi jeho přeměny v jiný druh trestu. Výklad je doplněn statistickými daty, včetně grafů srovnávajících vývoje ukládání peněžitého trestu v ČR a v Polsku.

Z mnoha dalších poznatků o alternativních trestech zaujme např. poukaz autorky na to, že polská úprava umožňuje nahradit či kombinovat trest obecně prospěšných prací srážkami 10-25% z měsíční pracovní odměny na prospěšný účel určený soudem. Z výkladu o nepodmíněném trestu odnětí svobody je poukazováno mj. na možnost kumulace trestů v Polsku za sbíhající se trestné činy („kara łączna“). Pozornost je věnována formám výkonu nepodmíněného trestu, kdy v Polsku např. existuje zvláštní režim pro prvotrestané vězně nebo zde přetrvávaly vojenské věznice. Dále se rozlišují typy věznic podle míry ostrahy a přísnosti režimu (uzamčené, polootevřené, otevřené věznice). S velkou pečlivostí je analyzována polská úprava podmíněného trestu i podmíněného propuštění. Diplomantka neopomněla zjistit podrobnosti ani o různých aktuálních otázkách, k nimž patří elektronická kontrola odsouzených. Autorka se zabývá otázkou odnětí svobody i po kriminologické a poenologické stránce, kdy si všímá zejména vysokého indexu uvězněných v Polsku (195 osob na 100 000 obyvatel oproti polovičnímu evropskému průměru). Diplomantka jako inspiraci de lege ferenda vnímá hlavně možnost polských soudů trest odnětí svobody zkrátit a plynule jej přeměnit v alternativní trest, Na závěr své práce se diplomantka zaměřila na výjimečný trest. Autorka poukazuje to, že obě právní úpravy přistupují odlišně k systematickému zařazení dvou nejcitelnějších sankcí. Zatímco v rámci polského právního řádu trest odnětí svobody na 25 let a trest odnětí svobody na doživotí představují dva samostatné druhy trestů, v našem trestním zákoníku jsou tyto sankce upraveny jakožto varianty výjimečného trestu, který je potom trestním zákonem považován za zvláštní typ trestu odnětí svobody. Český institut doživotí považuje autorka za flexibilnější, umožňující více variant výkonu.

Kladně hodnotím, že autorka nešetřila prostoru na shrnutí a analýze svých poznatků v

obsáhlém závěru práce, který je pojat nejen jako rekapitulace zjištění, ale také jako obecnější komparatistická a penologická úvaha. Autorka přiznává, že byla překvapena tím, že se liší nejen jednotlivé druhy trestů, ale již samotné systémy trestů jsou v obou zemích odlišné. Autorka ve svých úvahách kladně hodnotí mj. novelu trestního zákoníku z roku 2020.

Práce je po formální a jazykové stránce na výborné úrovni. Autorka čerpá z respekt budícího okruhu literárních pramenů, z nichž více než polovina je zahraničních. Řádně vede poznámkový aparát a korektně cituje i četné internetové zdroje. Text je psán vyspělým odborným stylem. Autorka dokáže zejména adekvátně a srozumitelně převést polský právní text do češtiny. Zaujme vzorná úprava práce i četné statistické grafy a tabulky, jimiž autorka svá tvrzení dokládá.

3. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě:

Jde o mimořádně zdařilou práci nadané a silně motivované autorky, Myslím, že by bylo vhodné uvažovat o zveřejnění alespoň části předložené práce v odborných časopisech. Diplomová práce se svým rozsahem a kvalitou může měřit se zdařilými pracemi doktorskými a lze rozhodně doporučit její uznání jako práce rigorosní.

Při ústní obhajobě navrhuji, aby kandidátka na základě svých poznatků porovnala český a polský systém peněžitého trestu co do jejich přísnosti/citelnosti pro odsouzeného.

4. Doporučení / nedoporučení práce k obhajobě. Doporučuji k obhajobě.

5. Navržený klasifikační stupeň: 1 (výborně)

V Praze dne 12 září 2021

JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.
vedoucí diplomové práce